

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา

การจัดการศึกษาให้ดีขึ้น นอกจากจะ เริ่มต้นนโยบายของรัฐที่กำหนดไว้ แล้วบุคลากรที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกฝ่าย ตั้งแต่ระดับกระทรวง ลงไปจนถึงระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับโรงเรียน ต่างก็มีความสำคัญ ทั้งสิ้นตามบทบาทหน้าที่ของตน บุคคลใดมีหน้าที่ใดจะต้องพยายามปฏิบัติงานของตนให้เป็นไปตามหน้าที่ที่กำหนดไว้และปฏิบัติให้ได้ผล โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคลากรที่หาหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ความสามารถ และสร้างคุณลักษณะต่าง ๆ ให้ นักเรียนมีคุณภาพโดยตรงนั้นคือครู ซึ่งถือว่าเป็นตัวจักรสำคัญที่สุดในการให้ การศึกษาแก่นักเรียน แต่ในการดำเนินงานจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และ ประสิทธิภาพนั้น ต้องอาศัยกลไกที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ "การนิเทศการศึกษา"

การนิเทศการศึกษาเป็นหน้าที่โดยตรงของศึกษานิเทศก์ เพราะงาน ของศึกษานิเทศก์นั้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยครูให้ตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับ การเรียนการสอน ทั้งให้แก้ปัญหานั้นได้ อันจะทำให้เกิดผลดีต่อการเรียน ของนักเรียน ดังคำกล่าวของ วิจิตร วรุตบางกูร กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์ และ สุทธิขญา อีระกุล (2524 : 11) ว่า หัวใจของความสำเร็จในการปรับปรุง คุณภาพการสอนและวิธีสอน จะต้องมีการปรับปรุงโดยใช้กระบวนการ วิธีการ และเทคนิคเฉพาะอย่าง ซึ่งเป็นหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ ถ้าหากศึกษานิเทศก์ ปฏิบัติงานไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว การศึกษาในระดับ โรงเรียนจะมีคุณภาพและได้มาตรฐาน ความสูญเปล่าทางการศึกษาจะค่อย ๆ หดหายไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งเขตการศึกษา 2 ซึ่งเป็นเขตการศึกษาที่มีสภาพ

ด้านสังคมแตกต่างจากส่วนอื่นของประเทศ เนื่องจากมีประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่ และใช้ภาษาอารบิกเป็นภาษากันในชีวิตประจำวัน (มาโนชญ์ บุญญานวัตร, 2526 : 14) นอกจากนี้ ยังมีขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแตกต่างจากชาวไทยพุทธค่อนข้างมาก ความแตกต่างดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการกำหนดพฤติกรรม ค่านิยม และความเชื่อต่าง ๆ ของนักเรียน และผู้ปกครอง ทำให้การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรบางเรื่องมีปัญหาพอสมควร จำเป็นต้องมีการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น และปรับปรุงการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่นด้วย ประกอบกับบางท้องถิ่นมีปัญหาจากการคุกคามของขบวนการโจรก่อการร้ายกลุ่มต่าง ๆ ทำให้ผู้บริหารโรงเรียน ครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เกิดความเบื่อหน่ายและหือถอยในการปฏิบัติงาน

จากปัญหาดังกล่าวแล้ว ทำให้การปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลและงานวิชาการต่าง ๆ เป็นอย่างมาก ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานหลายประการ คือ ศึกษานิเทศก์ขาดความเชี่ยวชาญในเรื่องที่ทำการนิเทศ ขาดทักษะในการนิเทศ และขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีต่าง ๆ ที่ต้องนำมาใช้ในการนิเทศการศึกษา ตลอดจนคุณลักษณะของศึกษานิเทศก์บางคนไม่เอื้อต่อการนิเทศ การปฏิบัติตน และการปฏิบัติงานเป็นตัวอย่างแก่ครูค่อนข้างน้อย รวมทั้งขาดการวางแผนและการจัดระบบที่ดี ขาดคุณลักษณะการเป็นผู้นำ ปฏิบัติการนิเทศโดยไม่ใช้สื่อและเครื่องมือพิเศษ ไม่สามารถจูงใจครูให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่รับการนิเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2532 : 111-114)

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่า การปฏิบัติงานตามหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ในเขตการศึกษา 2 ยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ มีปัญหาค่อนข้างมาก ทั้งปัญหาที่เกิดจากสภาพแวดล้อม ปัญหาที่เกิดจากผู้รับการนิเทศ แต่ปัญหาที่สำคัญที่สุดคือปัญหาที่เกิดจากตัวศึกษานิเทศก์เองที่เกิดจากการขาดความพร้อมหลาย ๆ ด้าน ซึ่งมีผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาในเขตการศึกษา 2 อยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าเขตการศึกษา

อื่น ๆ ตลอดมา แม้หน่วยงานต้นสังกัดจะมีการพัฒนาศึกษานิเทศก์อยู่บ้าง ก็เป็น การพัฒนาไม่ตรงจุด ทำให้เสียเวลาสิ้นเปลืองทรัพยากรโดยไม่จำเป็น ผู้วิจัยเห็น ความสำคัญของการพัฒนาศึกษานิเทศก์ จึงมีความสนใจที่จะวิจัยถึงความต้องการ การพัฒนาศึกษานิเทศก์สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 2 เพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางในการพัฒนาศึกษานิเทศก์ ให้มีคุณภาพสอดคล้องกับการปฏิบัติงานในเขตการศึกษา 2

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการการพัฒนาศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในเขตการศึกษา 2 ในด้านการปฏิบัติงาน ด้านสมรรถภาพในการปฏิบัติงาน และด้านคุณลักษณะการเป็นผู้นำ
2. เพื่อจัดลำดับความต้องการการพัฒนาศึกษานิเทศก์สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 2
3. เพื่อเปรียบเทียบ ความต้องการการพัฒนาศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 2 จำนวน ตามตำแหน่งงาน ภูมิภาคทางการศึกษา ประสบการณ์ในตำแหน่ง และฝ่ายงาน

สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์จังหวัด และศึกษานิเทศก์อำเภอ มีความต้องการ การพัฒนาศึกษานิเทศก์แตกต่างกัน
2. ศึกษานิเทศก์จังหวัด ศึกษานิเทศก์อำเภอ ที่มีภูมิภาคทางการศึกษาต่างกัน มีความต้องการการพัฒนาศึกษานิเทศก์แตกต่างกัน
3. ศึกษานิเทศก์จังหวัด ศึกษานิเทศก์อำเภอ ที่มีประสบการณ์ในตำแหน่งต่างกัน มีความต้องการการพัฒนาศึกษานิเทศก์แตกต่างกัน

4. ศึกษาวิเคราะห์จังหวัด ศึกษาวิเคราะห์อำเภอ ที่ปฏิบัติงานในฝ่ายงานต่างกัน
มีความต้องการการพัฒนาศึกษาวิเคราะห์แตกต่างกัน

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ มีประโยชน์ดังนี้

1. ช่วยชี้ให้เห็นระดับความต้องการการพัฒนาศึกษาวิเคราะห์และทราบความแตกต่างของความต้องการการพัฒนาศึกษาวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เห็นความสำคัญของการพัฒนาศึกษาวิเคราะห์มากยิ่งขึ้น และตอบสนองความต้องการของศึกษาวิเคราะห์ได้อย่างเหมาะสม
2. เป็นแนวทางสำหรับศึกษาวิเคราะห์ ในการพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น
3. เป็นข้อมูลแก่สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู (ก.ค.) ในการกำหนดหลักเกณฑ์การสรรหา หรือคัดเลือกบุคลากรที่จะมาดำรงตำแหน่งศึกษาวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของศึกษาวิเคราะห์มากยิ่งขึ้น
4. เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดฝึกอบรมศึกษาวิเคราะห์ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาความต้องการการพัฒนาศึกษาวิเคราะห์สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 2 ในด้านต่าง ๆ 3 ด้าน

ดังนี้

1.1 ด้านการปฏิบัติงาน

1.1.1 ด้านการปฏิบัติงานพิเศษเพื่อปรับปรุงการเรียน

การสอน และพัฒนาคุณภาพการศึกษา

1.1.2 การปฏิบัติงานศึกษาค้นคว้าทางวิชาการ

1.1.3 การปฏิบัติงานวิเคราะห์วิจัย

1.1.4 การปฏิบัติงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย

1.2 ด้านสมรรถภาพในการปฏิบัติงาน

1.3 ด้านคุณลักษณะการเป็นผู้นำ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรสังกัดสำนักงาน

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 2 ได้แก่ จังหวัด

ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล ที่ปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2535

ประกอบด้วย

2.1 ผู้บริหาร แยกได้ดังนี้

ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด	4 คน
ผู้ช่วยผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด	8 คน
หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงาน-	
การประถมศึกษาจังหวัด	4 คน
หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ	37 คน
ผู้ช่วยหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ/	
กิ่งอำเภอ	37 คน
รวม	90 คน

2.2 ศึกษาพิเศษ แยกได้ดังนี้

ศึกษาพิเศษจังหวัด	52 คน
ศึกษาพิเศษอำเภอ	111 คน
รวม	163 คน
รวมประชากรทั้งสิ้น	253 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร ศึกษาพิเศษจังหวัดและศึกษาพิเศษอำเภอ
ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างจำนวน 216 คน

3. ตัวแปรที่จะศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกไว้
ดังนี้

3.1.1 ตำแหน่งงาน จำแนกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

3.1.1.1 ผู้บริหาร

3.1.1.2 ศึกษาพิเศษจังหวัด

3.1.1.3 ศึกษาพิเศษอำเภอ

3.1.2 วิทยทางการศึกษา จำแนกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

3.1.2.1 ปริญญาตรี

3.1.2.2 ปริญญาโทหรือสูงกว่า

3.1.3 ประสบการณ์ในตำแหน่ง จำแนกเป็น 3 กลุ่ม

ได้แก่

3.1.3.1 ต่ำกว่า 5 ปี

3.1.3.2 5 - 10 ปี

3.1.3.3 สูงกว่า 10 ปี

3.1.4 ฝ่ายงาน จำแนกเป็น 2 ระดับ ได้แก่

3.1.4.1 ระดับจังหวัดจำแนกเป็น 4 กลุ่ม

ไว้แก่

- ฝ่ายพัฒนางานวิชาการ
- ฝ่ายพัฒนาการนิเทศการศึกษา
- ฝ่ายวิจัยและประเมินผลทางการศึกษา
- ฝ่ายบริการทางการศึกษา

3.1.4.2 ระดับอำเภอจำแนกเป็น 4 กลุ่ม

ไว้แก่

- งานพัฒนางานวิชาการ
- งานพัฒนาการนิเทศการศึกษา
- งานวิจัยประเมินผลและบริการ
ทางการศึกษา
- ปฏิบัติมากกว่า 1 งาน

3.2 ตัวแปรตาม ไว้แก่ ความต้องการการพัฒนาศึกษานิเทศก์
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 2
ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.2.1 ด้านการปฏิบัติงาน

3.2.1.1 การปฏิบัติงานนิเทศเพื่อปรับปรุง

การเรียนการสอนและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3.2.1.2 การปฏิบัติงานศึกษาค้นคว้าทางวิชาการ

3.2.1.3 การปฏิบัติงานวิเคราะห์วิจัย

3.2.1.4 การปฏิบัติงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย

3.2.2 ด้านสมรรถภาพในการปฏิบัติงาน

3.2.3 ด้านคุณลักษณะการเป็นผู้นำ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความต้องการการพัฒนาศึกษานิเทศก์ หมายถึง ความต้องการ เสริมสร้างคุณภาพของศึกษานิเทศก์ให้สูงขึ้น ด้วยการศึกษาศึกษาและเรียนรู้เนื้อหา สารต่าง ๆ แล้วนำมาปฏิบัติ ด้วยวิธีการค้นคว้าและแสวงหาความรู้ในหลาย ๆ รูปแบบ จากแหล่งต่าง ๆ อันเป็นผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่ง อาจจะทำให้ได้โดยวิธีการพัฒนาตนเอง และการพัฒนาที่หน่วยงานจัดให้ในด้าน ต่าง ๆ ต่อไปนี้

1.1 การปฏิบัติงาน หมายถึง การปฏิบัติงานตามมาตรฐาน

กำหนดตำแหน่งข้าราชการครู สายงานศึกษานิเทศก์ที่ ก.ค.กำหนด และงาน ที่ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด หรือหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ/ กิ่งอำเภอมอบหมาย แบ่งออกเป็น 4 งาน คือ

1.1.1 การปฏิบัติงานนิเทศเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน และ พัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างศึกษานิเทศก์ และครูผู้รับการนิเทศ หรือการใช้กิจกรรมอื่น ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานของครูผู้รับการนิเทศ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

1.1.2 การปฏิบัติงานศึกษาค้นคว้าทางวิชาการ หมายถึง การจัดทำเอกสารทางวิชาการ เขียนตำรา ผลิตคู่มือและสื่อการเรียน การสอนในส่วนที่เป็นการแก้ปัญหา หรือศึกษาค้นคว้ารูปแบบการจัดการเรียน การสอนใหม่ ๆ ตลอดจนผลิตสื่อที่เป็นต้นแบบเพื่ออาชีพนี้เทศและเผยแพร่

1.1.3 การปฏิบัติงานวิเคราะห์วิจัย หมายถึง การวิเคราะห์วิจัย เพื่ออาชีพปฏิบัติงานหรือเผยแพร่หรือพัฒนารูปแบบการจัดการนิเทศการศึกษา และรูปแบบการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปเผยแพร่ ปรับปรุง และ พัฒนาการเรียนการสอน

1.1.4 การปฏิบัติงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย หมายถึง การปฏิบัติงานวิชาการหรืองานอื่น ๆ ที่ไม่ได้ระบุไว้ในหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ แต่เป็นงานที่ผู้บังคับบัญชามอบหมายให้ปฏิบัติ

1.2 สมรรถภาพในการปฏิบัติงาน หมายถึง ความรู้ความสามารถ และเจตคติที่มีต่อการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ ซึ่งเป็นผลทำให้ศึกษานิเทศก์สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 คุณสมบัติการเป็นผู้นำ หมายถึง พฤติกรรมของศึกษานิเทศก์ที่แสดงออกเป็นความสามารถในการจูงใจผู้รับการนิเทศ และผู้เกี่ยวข้อง โดยอาศัยอำนาจหน้าที่และอำนาจความเชี่ยวชาญ

2. ศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
ในเขตการศึกษา 2 หมายถึง ศึกษานิเทศก์จังหวัด และศึกษานิเทศก์อำเภอ
ในเขตการศึกษา 2 ประกอบด้วย จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส
และจังหวัดสตูล
3. ศึกษานิเทศก์จังหวัด หมายถึง ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
ในเขตการศึกษา 2
4. ศึกษานิเทศก์อำเภอ หมายถึง ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ
และศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอ ในเขตการศึกษา 2
5. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด ผู้ช่วย
ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์สำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัด หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ และผู้ช่วย
หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ในเขตการศึกษา 2 ประกอบด้วย
จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส และจังหวัดสตูล